

ANKARA ÜNİVERSİTESİ FİKRİ VE
SINAI HAKLAR ARAŞTIRMA VE
UYGULAMA MERKEZİ
fisaum

Prof. Dr. Arzu OĞUZ

Ankara Üniversitesi Fikri ve Sınai Haklar Araştırma ve Uygulama Merkezi (**FISAUM**)
Müdürü

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

1. KAVRAM

- Ürünün fiyatı başta olmak üzere, kalitesi, itibarı, ünü, karakteristik özellikleri ve alışkanlıklar gibi özellikler tüketiciyi belirli bir ürün veya hizmete yönlendirir.

- “Malatya Kayısı”,
- “Amasya Elması”,
- “Çorum Leblebisi”

1. KAVRAM

- Başlangıç: Fransa
- Hem yörelere özgü ürünlerin bozulmadan devamı sağlanmış, hem de kırsal kesimin ekonomik gelişimine katkı verilmiştir. Sonuçta coğrafi işaretlerin korunması yerel ekonomiyi güçlendirmektedir.
- Coğrafi işaret:

2. COĞRAFİ İŞARETLERİN FONKSİYONLARI

- Kaynak belirtme veya gösterme fonksiyonu
- Ayırt etme fonksiyonu
- reklam ve tanıtım fonksiyonu

3. COĞRAFİ İŞARETLERİN UNSURLARI

Gerek 555 sayılı KHK'daki gerek SMK'daki tanımlara göre coğrafi işaretlerin beş unsuru vardır:

- Ürün,
- Belirli bir coğrafya,
- İşaret veya adlandırma,
- Kazandırılmış karakteristik özellik (Hususiyet),
- Ürünün karakteristik özellikleri ile coğrafi alan arasındaki bağ.

3. COĞRAFİ İŞARETLERİN UNSURLARI

A. COĞRAFİ İŞARETLERLE KORUNACAK ÜRÜN

SMK md. 34/1:

“Coğrafi işaret, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir”.

SMK md. 33:

“doğal ve beşeri unsurların bir araya gelmesi sonucu gıda, tarım, maden, el sanatları ürünleri ve sanayi ürünlerinden bu Kitapta yer alan şartlara uygun olanlar, tescil edilmesi şartıyla, coğrafi işaret veya geleneksel ürün adı korumasından yararlanır”.

Böylece coğrafi işaretlerle korunacak ürünler:

- Doğal ürünler,
- Tarım ürünleri,
- Madenler,
- El sanatları ürünleri,
- Sanayi ürünleri,

3. COĞRAFİ İŞARETLERİN UNSURLARI

A. COĞRAFİ İŞARETLERLE KORUNACAK ÜRÜN

SMK 34. Maddenin 3. Fıkrasında “menşe adı veya mahreç işareti kapsamına girmeyen ve ilgili piyasada bir ürünü tarif etmek için geleneksel olarak en az otuz yıl süreyle kullanıldığı kanıtlanan adlar, aşağıdaki şartlardan en az birini sağlaması halinde geleneksel ürün adı olarak tanımlanır:

- Geleneksel üretim veya işleme yöntemi yahut geleneksel bileşimden kaynaklanması,
- Geleneksel hammadde veya malzemedен üretilmiş olması

3. COĞRAFI İŞARETLERİN UNSURLARI

B. BELİRLİ BİR COĞRAFYA

Coğrafi işaretler işaret ettikleri kaynağa göre “appellations of origin” yani menşe adı ve “indication of source” yani mahreç işaretleri olmak üzere iki guruba ayrılmaktadır.

Menşe adları ve mahreç işaretlerinin her ikisi de kullanıldıkları ürün veya hizmetlerin orijin ve kaynaklarını göstermek için kullanılırlar.

Mahreç işaretleri sadece ürünün kaynağını gösterirken, menşe adları buna ek olarak, coğrafi bölgenin beşeri karakteristik özelliklerini ve o bölgedeki insan faktörlerini de göstermektedir.

3. COĞRAFİ İŞARETLERİN UNSURLARI

B. BELİRLİ BİR COĞRAFYA

a) Menşe Adları

- Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan, bölge veya ülkeden kaynaklanan,
- Nitelik ve özellikleri itibariyle, bu yöre, alan veya bölgeye özgü doğal ve beşeri unsurlardan kaynaklanan,
- Üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinin tümüyle bu yöre, alan veya bölge sınırları içinde yapılan ürünlere verilen adları içerir.

3. COĞRAFI İŞARETLERİN UNSURLARI

B. BELİRLİ BİR COĞRAFYA

b) Mahreç İşaretleri

Şayet ürün belirli ara maddeleri anılan yöreden getirilmek suretiyle adı ile anılan yörenin dışında aynı nitelikte üretilebiliyorsa bu tür korumaya “mahreç işareti” adı verilmektedir.

- Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan veya bölge kaynaklanan,
- Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle bu yöre, alan veya bölge ile özdeşleşmiş,
- Üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinden en az birinin belirlenmiş yöre, alan veya bölge sınırları içerisinde, yapılması ön görülmüştür.

Bu ürünlere “Trabzon ekmeği”, “Antep baklavası”, “Adana kebabı”, “Hereke halısı” örnek verilebilir.

3. COĞRAFI İŞARETLERİN UNSURLARI

C. İŞARET VEYA ADLANDIRMA

SMK md. 34/1: “Coğrafi işaret, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işarettir. Coğrafi işaretler, aşağıda belirtilen özelliklerine göre menşe adı ya da mahreç işareti olarak tescil edilir”. Buna göre menşe adı ve mahreç işareti, sınırları belirlenmiş olan ve ürünün kökenini gösteren bölgenin adıdır. Örneğin, Anzer Balı, Adana Kebabı ve Ege Zeytinleri.

SMK md. 34/1 (a): “Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, bölge veya istisnai durumlarda ülkeden kaynaklanan, tüm veya esas özelliklerini bu coğrafi alana özgü doğal ve beşeri unsurlardan alan, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerin tümü bu coğrafi alanın sınırları içinde gerçekleşen ürünleri tanımlayan adlar menşe adıdır” demek suretiyle menşe adını tanımlamıştır. Buna en güzel örnek Kayseri pastırmasıdır.

SMK md. 34/1 (b): “Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, bölge veya ülkeden kaynaklanan, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından bu coğrafi alan ile özdeşleşen, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinden en az biri belirlenmiş coğrafi alanın sınırları içinde yapılan ürünleri tanımlayan adlar mahreç işaretidir” diyerek mahreç işaretini tanımlamıştır. Siirt Zerda pilavı, Adana kebabı, Çorum leblebisi..

3. COĞRAFI İŞARETLERİN UNSURLARI

C. İŞARET VEYA ADLANDIRMA

SMK md. 2 “Coğrafi bir yer adı içermese dahi, birinci fıkrada yer alan şartları taşıyan bir ürünü belirtmek için geleneksel olarak kullanılan, günlük dilde yerleşmiş ve coğrafi bir yer adı içermeyen adlar da menşe adı veya mahreç işareti olabilir”.

Paris için Eiffel Kulesi; Londra için Asma Köprü; İstanbul için Kız Kulesi veya Boğaz Köprüsü; Bodrum için Bodrum Kalesi buna örnek verilebilir. Yine bunun gibi, bir bölgeye özgü hayvanların (Panda Bear) veya bir bölgeyle ünlü olan kişilerin adlarının (Mozart Chocolate, Napoleon Brandy) coğrafi işaret olarak tescil edildiği görülmektedir.

3. COĞRAFI İŞARETLERİN UNSURLARI

D. KAZANDIRILMIŞ KARAKTERİSTİK ÖZELLİK (HUSUSİYET)

Coğrafi işarete konusu ürünler, belirli bir karakteristik özellik kazanmaları nedeniyle diğer ürünlerden farklılaşmaktadırlar. Bu özellikler, belirli coğrafyadan kaynaklanan, toprak yapısı, sıcaklık, güneşten yararlanma, rüzgâr, rutubet, yağış gibi doğal faktörler olabileceği gibi, geleneksel bilgi birikimi ve üretim teknikleri gibi insan yapısından da kaynaklanabilmektedir .

3. COĞRAFİ İŞARETLERİN UNSURLARI

E. ÜRÜN İLE COĞRAFİ ALAN ARASINDAKİ BAĞ

Coğrafi işarete konu ürünlerin korunması için, o ürünlere belirli bir karakteristik özellik kazandırılmış olması şartı aranmaktadır. Bu özelliği kazandıran da ürüne kaynaklık eden coğrafyadır. Ancak bu bağ menşe ve mahreç işaretlerinde farklı güçte gerçekleşmektedir. Menşe adlarında ürünün üretimine yönelik işlemlerin tamamı o coğrafyada gerçekleştiği için, ürünle köken arasında kuvvetli bir bağ oluşurken, mahreç işaretlerinde bu işlemlerden her hangi birinin o coğrafyada gerçekleşmesi yeterli görüldüğünden, ürünle köken arasındaki bağ daha zayıf olmaktadır. Bu nedenle, mahreç işaretlerinde ürünün özellikleri o coğrafya ile özdeşleşirken, menşe adlarında “kaynaklanma” yeterli görülmektedir .

ANKARA ÜNİVERSİTESİ FİKRİ VE
SINAI HAKLAR ARAŞTIRMA VE
UYGULAMA MERKEZİ
fisaum

Prof. Dr. Arzu OĞUZ

Ankara Üniversitesi Fikri ve Sınai Haklar Araştırma ve Uygulama Merkezi (**FISAUM**)
Müdürü

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi